

Sensorveiledning – ECON3720/4720 – vår 2006

Løsningsforslag på stikkords form

Oppgave 1.

Først litt om sammensetningen av gruppene:

Blant norske statsborgere finner man en del med utenlandsk bakgrunn, men den store hopen er født i Norge av norske foreldre.

Pakistanerne er generelt yngre enn de norske, men har trolig tilnærmet samme kjønnsfordeling. De eldste kom i unge voksne år på slutten av 1960-årene for å arbeide her – eller var ektefeller av slike (Ikke omtalt i pensum: Kan ha vært en seleksjon av relativt friske som flyttet hit – kan også være en seleksjon mht hvem som flytter tilbake på sine gamle dager). De som kom etter 1975, har stort sett kommet pga ”familieflytting”, dvs at de i svært stor utstrekning er eller har vært gift. (Derimot ikke kommet som flyktninger, som ofte har store medisinske problemer). (Mange av disse første generasjons innvandrere har for øvrig senere fått norsk statsborgerskap).

Dessuten er det mange andregenerasjons innvandrere, dvs født her (noen har norsk statsborgerskap, noen har pakistansk.) (De er såpass unge at deres dødelighet vil monne mindre. Forskjellene mellom norske og pakistanske vil domineres av første generasjon.)

Pakistanernes lave alder peker selvsagt i retning av færre døde. Hvordan hadde det sett ut hvis man hadde tatt hensyn til dette (som man bør i en skikkelig dødelighetsanalyse)?

- Mindre utdanning og lavere inntekt enn de norske, og i stor utstrekning arbeidere eller lavt på stigen innen servicesektoren (spesielt 1. generasjon, ikke omtalt i pensum, men velkjent – bør i alle fall kunne reise det som en hypotese). Dette virker inn på ”livsstil” etter det vi vet fra amerikansk studium i pensum (skjønt noe av den effekten er spuriøs, og utd kan ha mer innvirkning i USA). Her er det gode muligheter til utdyping. Også tall for flere europeiske land viser sammenheng utd/yrke – dødelighet (Valkonen). Dette peker mot høyere dødelighet for pakistanerne.
- Ekteskapsstatus også viktig for dødelighet (noe generelt om dette i Kravdal 2001, selv om fokus der er på kreft). Mange gifte blant de som har kommet ved familieflytting; trolig også blant de andre (skilsmisser mindre vanlig). Peker mot lavere dødelighet.
- Livsstil også påvirket av ”tradisjoner”, spesielt aktuelt for 1. generasjon. Ikke åpenbart hvordan det slår ut. (Ikke noe om dette i pensum: En del trolig gunstig, for eksempel ang alkohol. Søkenbarn-ekteskap)
- (Ikke omtalt i pensum: Genetiske forskjeller. For eksempel D-vitaminmangel pga lite sol ”i forhold til pigmentet”)
- (Ikke omtalt i pensum: 1. generasjon kan ”dra med seg” dårlig helse fra oppvekst i fattig land. Mye litteratur om langtidskonsekvenser av oppvekstforhold, men altså ikke i vårt pensum).
- Pakistanerne bor i stor utstrekning i Oslo (Ikke nevnt i pensum, men det vet vel de fleste). Der er det høy dødelighet som ikke bare skyldes den sosial sammensetningen (Kristoffersen).
- IKKE grunn til å tro at det er ulik tilgang til gode helsetjenester – en faktor som kan forklare forskjeller mellom sosialgrupper i mange land, og forskjeller mellom land (jfr det som står om Russland i pensum). Men det er mulig at de

pga bl.a. språk kan utnytte dårligere det de blir tilbudt. (Ikke omtalt direkte i pensum, men berører det som er diskutert ang kreft, og det er et common-sense argument som vil være nærliggende for enhver norsk student.)

Ikke noe om dette i pensum: Mulighet for at utflytting eller dødsfall ikke blir meldt -> ville måle for lav dødelighet for Pakistanerne.

Oppgave 2.

Forklares og oppsummeres hos Kravdal 2001:

Forskjellen skyldes i hovedsak at de som går lenge på skolen, får sitt første barn seinere, eventuelt forblir barnløse. Forklares under A nedenfor. Den høyere alderen ved første fødsel har i seg selv innvirking på hvor mange man får etterpå. Dessuten er det en viss negative virkning av et høyt utdanningsnivå utover dette, se B nedenfor. (Dette blir noe motvirket av at, gitt alder, er det en mer selektiv gruppe "barnekjære" blant de høyt utdannende. Et vanskelig punkt. Kan ikke vente stort om det.) For øvrig er det en sammenheng i motsatt retning: Ikke barn => kan ta mer utdanning.

A: Bygger på rammeverk for første fødsel:

- i) Utsetter hvis det skaper mindre kostnader over livet, for eksempel: går på skole betyr at barn NÅ=> ikke fullført utdanning, lavere livsinntekt (dessuten: kan være normative føringer i samme retning).
- ii) Hvis kortsiktig kostnad ved å få barn er stor, bør man ta den senere, når inntekten er høyere ("consumption smoothing"). Jo høyere kostnad, jo lavere inntekt i øyeblikket, eller jo høyere inntektsstigning: jo sterkere argument for utsettelse. Høyt utd.nivå=> stor alternativkostnad (hvis man ikke "kjøper seg fri" gjennom barnehager og lignende). På den annen side, en høyt utd kvinne har kanskje en høyt utd mann. Det kan virke positivt (hvis ikke hans inntekt=> føler de må bruke mer på hvert barn).

For øvrig kan utdanning virke gjennom kvalitet av prevensjonsbruk og preferanse for barn vs alternativ bruk av tid og penger (grunnleggende ide: hvis barn er "stas", vil man ha med en gang istedenfor å utsette). En viss støtte (indirekte) hos Lesthaeghe for at utdanning => mindre opptatt av barn som meningen med livet. Utd.nivå kan også virke gjennom normer (forventning om å bli forelder, og ikke i altfor høy eller lav alder). Lesthaeghe: utd => frihet til selvstendig valg i motsetning til å bli styrt av normer.

Det man ser, er at det betyr mye å gå på skole (ca halvering av førstefødselsraten), mens virkningen av utdanningsnivå er beskjeden.

B. Tilsvarende resonnement for høyere ordens fødsler, men med en litt annen vri, pga kvantum mer viktig. F.eks. høye kostnader, svake preferanser => vil ikke ha et barn til.

(Annen type argument, ikke viktig: Høy utd signal om at man ikke er "fjernkulturell" innvandrer. Innvandrere har høyt barnetall pga...)

Kan være god grunn til å holde samlivsstatus utenfor diskusjonen, fordi det er så stor simultanitet i beslutningene samliv/barn (samlivsstatus ikke definitivt en determinant for fruktbarhet). Hvis noen berører det likevel, må dette være tankegangen:

Under utdanning: lav rate for inngåelse av samliv, og hvis inngåelse blir det i stor grad sambo (se forklaring i Kravdal 1999 ut fra rammeverk for valg sambo/gift). Gitt utdanningsaktivitet, er det høyere rate for inngåelse av ekteskap hvis høyt utdanningsnivå (iflg Oppenheimer med mer, men ikke like åpenbart iflg Becker). Av tilsvarende grunner, pluss noen andre, kan det tenkes av høyt utd=> mindre sannsynlighet for skilsmisse.

Hvis ikke gift=> lavere tilbøyelighet til å ville ha første barn nå/ett barn til pga ....

Oppgave 3.

Pengebelønning (dvs høyere "utbytte" av ekteskap vs sambo med samme partner på kort sikt; argument 2 i rammeverket i Kravdal 1999; kan evt brukes til å betale bryllupsfest, som mange sier er viktig) => gifter seg => kan i seg selv føre til lavere sannsynlighet for brudd (intervjuobjekter bekrefter indirekte dette, men se motargument A nedenfor) => kan være gunstig for barns ve og vel iflg review-artikkel av Amato (se motargument B nedenfor)

Motargument A:

Det er riktignok en statistisk sammenheng mellom sambo og høy bruddsannsynlighet, men den kan skyldes annet:

- i) Følelse av frihet til å velge utradisjonelt. Dette kan også bidra til brudd gitt at forholdet utvikler seg uheldig (jfr teori om nye opplysninger/uforutsette begivenheter). Denne følelsen av frihet bestemmer ikke alene at man blir samboer, men det er denne komponenten som skaper den statistiske sammenhengen samlivstype-brudd

- ii) Tvil om hvordan forholdet kan utvikle seg => velger sambo og (hvis dette ikke bare er resultat av tilbøyelighet til pessimisme) større sannsynlighet for brudd senere.

Det kan derfor tenkes at formalisering av forholdet – uten noen andre endringer - bare fører til at de ”tar med seg sin overrisiko for brudd”, altså ingen innvirkning på brudds sannsynligheten.

B) Det kan tenkes at det er det dårlige forholdet mellom far og mor som er problemet, i større grad enn bruddet i seg selv (evt kombinert med enda dårligere forhold pga konflikt om deling med mer.) Da vil det selv med en kausal effekt av samlivsstatus på brudds sannsynligheten ikke være noen effekt på barns ve og vel. Kanskje kan det bli bedre for barna etter et brudd. I så fall vil det være direkte uheldig å gjøre det vanskeligere å gå fra hverandre (hvis vi altså antar at det er en slik kausaleffekt av å gifte seg).

